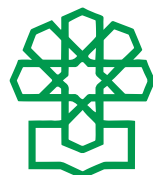

پیشران‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی کارآمد؛ ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۱۱/۸

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۳۸۰
کد موضوعی: ۲۶۰

عنوان گزارش:

پیشران‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی کارآمد؛
ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷

نوع گزارش:

طرح و لایحه □، نظارتی □، راهبردی ■

نام دفتر:

مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین:

مصطفی دلاورپورآقدم

ناظر علمی:

مهدی امیری

گرافیک و صفحه‌آرا:

زهرا دلاوری

ویراستار ادبی:

شیوا امین اسکندری

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۰۳/۲۰

واژه‌های کلیدی:

۱. دیپلماسی پارلمانی
۲. مجامع پارلمانی
۳. مجلس دوازدهم
۴. سیاست خارجی
۵. منطقه‌گرایی پارلمانی

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	۱. مقدمه
۹	۲. پیشینه پژوهش
۹	۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز
۹	۲-۲. سوابق تقنینی
۱۰	۳. جایگاه دیپلماسی مجامع پارلمانی در منظومه روابط بین الملل
۱۲	۴. کاستی‌ها و موانع کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۲	۴-۱. نداشتن کرسی مدیریتی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی
۱۲	۴-۲. برگزار نشدن هفتمین اجلاس کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین
۱۴	۴-۳. ناترازی بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با دیپلماسی قاره‌ای
۱۵	۴-۴. پایین بودن سهم فناوری‌های نوین در راهبرد دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۵	۴-۵. فقدان نقشه راه چهار ساله دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۵	۴-۶. عدم استفاده مناسب از ظرفیت دبیرخانه‌های پارلمانی مستقر در تهران
۱۵	۴-۷. سهم پایین احزاب و فراکسیون‌ها در ارتقای ارزش افزوده دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۵	۴-۸. فقدان اساسنامه دائمی و اشاره نکردن قانون آیین نامه داخلی قوه مقننه به گروه‌های دوستی
۱۶	۴-۹. فقدان راهبردی منسجم برای خنثی سازی ابعاد جنگ پارلمانی در مجامع بین‌المللی
۱۶	۵. پیشران‌های کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۶	۵-۱. تبیین اشتراکات نظام مسائل اساسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و مجامع پارلمانی
۱۶	۵-۲. تبیین نظام مسائل اساسی مشترک حکمرانی از نگاه مجامع پارلمانی
۱۷	۵-۳. تقویت دیپلماسی پارلمانی متوازن با کشورهای همسود در مجامع پارلمانی
۱۸	۵-۴. رفع ناترازی و شکاف بین همکاری‌های دوجانبه پارلمانی با دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای
۱۸	۵-۵. همسویی دیپلماسی مجامع پارلمانی با اهداف سیاسی قانون برنامه هفتم پیشرفت
۱۸	۵-۶. تقویت نقش و جایگاه دیپلماسی سران در راهبرد دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۸	۵-۷. تدوین سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجامع پارلمانی بین ایران، روسیه و چین
۱۹	۵-۸. ایجاد سامانه همیار دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۹	۵-۹. برگزاری دوره‌های آموزش فنون دیپلماسی پارلمانی برای نمایندگان جدیدالورود
۱۹	۵-۱۰. مهندسی ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی بر اساس الگوی نماینده کمیته دائمی
۱۹	۵-۱۱. سهمیه متناسب قانونگذاران جوان در ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی
۲۰	۵-۱۲. تعیین شاخص‌های کیفی برای ثبت نام و عضویت نمایندگان در شورای اجرایی مجامع پارلمانی
۲۰	۵-۱۳. کنشگری فعال، هوشمندانه و نوآورانه در اتحادیه بین‌المجالس جهانی
۲۱	۵-۱۴. توازن‌گرایی در فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی
۲۱	۶. جمع بندی و نتیجه گیری
۲۲	منابع و مآخذ

فهرست شکل‌ها

۱۴	شکل ۱. جایگاه نهاد‌های پارلمانی در منظومه دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم
۱۷	شکل ۲. رابطه بین نظام مسائل اساسی و کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم

فهرست جداول

۹	جدول ۱. سوابق مطالعاتی مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی
۹	جدول ۲. پیشینه قوانین مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی
۱۳	جدول ۳. خروجی و نتایج اجلاس‌های اول تا ششم حمایت از انتفاضه فلسطین
۲۰	جدول ۴. قوانین مرتبط با اتحادیه بین‌المجالس جهانی
۲۱	جدول ۵. پیشنهاد توصیه سیاستی

پیشران‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی کارآمد؛ ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷

چکیده

ظرفیت‌های منطقه‌گرایی پارلمانی، فقدان نقشه راه چهارساله دیپلماسی مجامع پارلمانی و کم‌رنگ بودن نقش فراکسیون‌ها در مراودات دیپلماتیک با احزاب پارلمانی سایر کشورها از مهم‌ترین موانع کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع بین‌المللی است. در این میان تقویت دیپلماسی متوازن با مجامع پارلمانی، انتفاع حداکثری از پتانسیل‌های بی‌بدیل رئیس قوه مقننه در قالب دیپلماسی پارلمانی سران و رایزنی ایشان در متن و حاشیه کنفرانس‌های بین‌المللی، ارتقای شاخص‌های کیفی حضور در شوراهای اجرایی مجامع پارلمانی، استفاده از فنون شبیه‌سازی و هوش مصنوعی در رفتار کاوی مجامع پارلمانی و تعبیه سامانه دیپلماسی همیار مجامع پارلمانی، برخی ابتکاراتی است که فرایند گذار از دیپلماسی پارلمانی سنتی به نوین را تسریع و تسهیل می‌کند.

اعتبارزدایی و کم‌رنگ‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین اهداف معماران جنگ روایت‌ها و شناختی برای انزوای جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌های بین‌المللی است که بیشتر در قالب جنگ پارلمانی بروز و ظهور کرده است. در طرف مقابل، نگاه راهبردی، جامع و تحول‌گرایانه مجلس شورای اسلامی به مشارکت فعال هیئت‌های دیپلماتیک، گروه‌های دوستی و انتفاع حداکثری از پتانسیل‌های دیپلماسی پارلمانی سران، به ریل‌گذاری منویات حکیمانه رهبر بصیر انقلاب (مدظله‌العالی) برای خلق ارزش افزوده دیپلماسی پارلمانی کمک شایانی می‌کند. در این میان، نداشتن کرسی‌های مدیریتی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، عدم اشراف برخی نمایندگان به مجامع پارلمانی و فنون و مهارت‌های دیپلماتیک، غفلت از

مذکور کاهش داده است. از طرفی فقدان تبیین شاخص‌های کیفی برای احراز نامزدی نمایندگان در شورای اجرایی مجامع پارلمانی، موجب افزایش تعداد نامزدهای حضور در برخی مجامع پارلمانی همچون اتحادیه بین‌المجالس جهانی شده است.

■ یکی از ابتکارات مجالس قانونگذاری در کشورهای پیشرفته، استفاده از ظرفیت فناوری‌های نوظهور به‌ویژه هوش مصنوعی برای ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری در مجامع پارلمانی و شبیه‌سازی رفتار دیپلماتیک قانونگذاران در مواجهه با نظام مسائل اساسی نوپدید است.

■ روند کاوی سیاست‌های کلان مجامع بین‌المللی نشان می‌دهد که مدیران آینده این مجامع بیشتر از کشورهای خواهی خواهند بود که نقشه راه مشخصی را برای افزایش کنشگری قانونگذاران جوان در حوزه دیپلماسی پارلمانی ترسیم کرده‌اند.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

■ با توجه به اینکه یکی از اهداف جنگ روایت‌های غربی عبری، انزوای ایران در سازمان‌های بین‌المللی است، ابتکار عمل هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای براساس منافع و تهدیدهای مشترک، در خلق موقعیت‌های جدید، تقویت دفاع هیبریدی و اعتبارزدایی از جنگ روایت‌ها و شناختی دشمن بسیار تأثیرگذار است.

■ تقویت دیپلماسی پارلمانی موزائیکی و تمرکز هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در خصوص فرصت‌ها و منافع مشترک جمهوری اسلامی ایران با هریک از مجامع پارلمانی، از اهمیت بالایی برای خلق ارزش افزوده سیاست خارجی برخوردار است.

■ اشتراک‌گذاری داده‌ها و تجارب بین متولیان دیپلماسی مجامع در اداره کل امور بین‌الملل قوه مقننه و متولیان دیپلماسی عمومی وزارت خارجه، تأثیر رایزنی‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم را در مجامع بین‌المللی افزایش می‌دهد.

■ ابتکار اداره کل امور بین‌الملل مجلس شورای اسلامی قبل از آغاز هر دوره مجلس شورای اسلامی برای ترسیم نقشه راه چهارساله دیپلماسی مجامع پارلمانی، قوام و انسجام فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان را ارتقا داده و از فعالیت‌های جزیره‌ای آنان پیشگیری می‌کند.

■ رفع موانع برگزاری هفتمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه

دیپلماسی مجامع، بخشی از مهارت نمایندگان خانه ملت برای مردمی‌سازی سیاست خارجی است. تحول و کارآمدی دو عنصر مهم دیپلماسی پارلمانی نوین و تراز انقلاب اسلامی است که تحقق آن بدون اشراف نماینده دیپلمات‌های مجلس دوازدهم با پسران‌ها و پیشران‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی کارآمد غیرقابل تحقق است.

بیان / شرح مسئله

دیپلماسی فعال، متوازن و هوشمندانه هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای انتفاع حداکثری از ظرفیت مجامع پارلمانی براساس مزیت‌های ژئوپلیتیکی، هویتی و اولویت‌های سیاست خارجی **قانون برنامه هفتم پیشرفت**، از گام‌های ضروری برای ارتقای کارایی دیپلماسی پارلمانی و از مهم‌ترین اهرم‌های سیاسی نمایندگان برای دفاع از منافع ملی و منطقه‌ای است که علاوه بر تقویت منطقه‌گرایی و تنش‌زدایی، هزینه‌های استقرار امنیت پایدار در محیط پیرامونی را نیز کاهش می‌دهد.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

■ یکی از دلایل ناترازی بین دیپلماسی پارلمانی و رسمی جمهوری اسلامی ایران، ضعف نگاه راهبردی و رویکرد تحول‌گرایانه و فقدان نقشه راه چهارساله برای مشارکت فعال در مجامع پارلمانی براساس سیاست‌های کلی و اهداف قانون هفتم برنامه پیشرفت است. به عبارتی توانمندسازی مجلس دوازدهم در حوزه سیاست خارجی، مستلزم تحول در نظام حکمروایی دیپلماسی پارلمانی و برنامه‌ریزی بلندمدت در خصوص هریک از مجامع پارلمانی است.

■ شکاف بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه و دیپلماسی قاره‌ای به دلیل غفلت از «منطقه‌گرایی پارلمانی»، تا حدودی بستر کنشگری مجلس دوازدهم را در عرصه سیاست خارجی کاهش داده است. تازمانی که سهم خلاقیت و نوآوری برای ایجاد نهادهای پارلمانی منطقه‌ای کم‌رنگ باشد، ارتقای ارزش افزوده سیاست خارجی با تأکید بر ظرفیت دیپلماسی مجامع امکان‌پذیر نیست.

■ غفلت شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس جهانی در ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی برای حضور در رده‌های مدیریتی اتحادیه بین‌المجالس جهانی، تا حدودی توان کنشگری و تأثیرگذاری قوه مقننه را در فرایند تصمیم‌گیری‌های کلان اتحادیه

■ تهیه سامانه هوشمند چالش‌ها و دغدغه‌های مشترک سیاست خارجی از منظر قانونگذاران منطقه، قانونگذاران آسیا و اتحادیه بین‌المجالس جهانی، بخشی از مردمی‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان با استفاده از ظرفیت‌های پارلمان دیجیتال و هوشمند است.

■ انتفاع سیاسی و تبلیغاتی از حضور، سخنرانی و مذاکرات ریاست محترم قوه مقننه در متن و حاشیه کنفرانس‌های بین‌المللی، نقش بی‌بدیلی را در قرارگیری دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم در مدار کارآمدی و اعتبارزایی از جنگ روایت‌های دشمن ایفا می‌کند.

■ اطلاع‌رسانی رئیس اداره کل امور بین‌الملل قوه مقننه و تهیه گزارش نظارتی درباره عملکرد هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در مجامع پارلمانی، بخشی از خلاقیت و ابتکار مجلس دوازدهم است که به صورت مستقیم به ارتقای شفافیت، پاسخگویی و کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان در میادین بین‌المللی کمک می‌کند.

■ تهیه «سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجامع پارلمانی» بین مجالس ایران، روسیه و چین، می‌تواند به خلق فرصت‌های نوین برای سه کشور در مجامع پارلمانی به‌ویژه مجامع آسیایی کمک کند.

فلسطین و نشست با سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای غیردولتی حامی مقاومت با استناد به ماده اول قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین، در شرایطی که یکی از اهداف جنگ روایت‌های دشمن، القای افول جبهه مقاومت است، ضروری به نظر می‌رسد.

■ تقویت دیپلماسی پارلمانی متوازن براساس رویکرد توسعه روابط عزتمندانه با شرق، پیشرفت روابط پایدار با مجامع پارلمانی اتحادیه آفریقا، تقویت تماس‌های دیپلماتیک با مجامع پارلمانی آمریکای لاتین و اتخاذ دیپلماسی پارلمانی گزینشی با مجالس قانونگذاری اتحادیه اروپا ضروری است به‌عنوان بخشی از پارلمان‌گرایی چندجانبه مورد توجه قرار گیرد. به عبارتی تعمیم دادن تهدید غرب به جغرافیای تمام کشورهای اروپایی، می‌تواند به معماران جنگ پارلمانی عبری استکباری برای انزوای مجلس دوازدهم در مجامع بین‌المللی کمک کند.

■ اهتمام مرکز افکارسنجی خانه ملت برای پایش و اولویت‌بندی نظام مسائل اساسی سیاست خارجی از نگاه مردم و اهتمام خانه خلاق و نوآوری به کاربست روش‌های نوآورانه در مرادوات دوسویه با مجامع پارلمانی، می‌تواند به مردمی‌سازی دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم در افق ایران ۱۴۰۷ کمک کند.

۱. مقدمه

انتفاع سیاسی از ظرفیت‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی، یکی از الزامات تحقق منویات رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) برای تقویت کنشگری مجلس شورای اسلامی در عرصه روابط بین‌الملل و ارتقای ارزش افزوده دیپلماسی رسمی است. در حال حاضر بیشترین تمرکز دیپلماتیک قوه مقننه به سمت سه مجمع اتحادیه بین‌المجالس جهانی، مجمع مجالس آسیایی و اتحادیه بین‌المجالس اسلامی معطوف شده است، در حالی که یکی از مراجع خلق ثروت و ارتقای ارزش افزوده سیاست خارجی، بهره‌برداری بهینه از منطقه‌گرایی پارلمانی و نوآوری و ابتکار عمل مجلس دوازدهم برای تشکیل مجامع پارلمانی منطقه‌ای براساس اولویت‌های دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی قانون برنامه هفتم پیشرفت است. توجه به این موضوع، موتور محرکه همگرایی منطقه‌ای و اشتراک‌گذاری پتانسیل‌های دیپلماتیک کشورهای پیرامونی برای تقویت شاخص‌های امنیت فراگیر و صلح پایدار در غرب آسیاست و به صورت غیرمستقیم، به غنای حکمرانی محلی با استفاده از فنون و مهارت‌های دیپلماسی پارلمانی کمک می‌کند. از طرفی منطقه‌گرایی پارلمانی به صورت مستقیم به مردمی‌سازی سیاست خارجی و تحکیم روابط بین‌ملت‌ها براساس جغرافیا، فرهنگ، هویت، منافع و مقابله با تهدیدهای مشترک کمک کرده و از پیشران‌های گذار از دیپلماسی پارلمانی سنتی به دیپلماسی پارلمانی نوین انقلاب اسلامی با استفاده از خردجمعی در مدیریت پیش‌رویدادی نظام مسائل اساسی و دغدغه‌های مشترک سیاست خارجی و امنیت منطقه‌ای است. به همین دلیل یکی از برنامه‌های عملیاتی گروه مطالعات پارلمانی دفتر مطالعات سیاسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۴۰۳، بررسی موانع و الزامات کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی بوده است.^۱

۱. ردیف ۵۸ برنامه‌های عملیاتی سال ۱۴۰۳ دفتر مطالعات سیاسی.

۲. پیشینه پژوهش

در این بخش به سوابق پژوهشی و پیشینه تقنینی مرتبط با موضوع دیپلماسی مجامع پارلمانی اشاره می‌شود.

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

جدول ۱. سوابق مطالعاتی مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر	توضیحات
۱	پیشران‌های دیپلماسی پارلمانی در تراز انقلاب اسلامی [۱]	۱۴۰۱	۱۸۴۰۴	دفتر مطالعات سیاسی	در این گزارش، با استناد به بیانات و منظومه فکری رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی)، شاخص‌های ارتقای تحول و کارآمدی فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان بیان شده است.
۲	مجامع پارلمانی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی. اجلاس رؤسای مجالس دنیا - اجلاس دبیران کل مجالس دنیا [۲]	۱۴۰۱	۱۸۴۰۵	دفتر مطالعات سیاسی	در این گزارش، ابتکاراتی برای افزایش ارزش افزوده مذاکرات مجلس شورای اسلامی در دو نهاد وابسته به اتحادیه بین‌المجالس جهانی ارائه شده است.
۳	دیپلماسی مجامع پارلمانی: مجمع مجالس آسیایی و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم [۳]	۱۴۰۳	۲۰۲۷۹	دفتر مطالعات سیاسی	در این گزارش، تدابیر و راهکارهای تقویت تحرکات دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجمع مجالس آسیایی بیان شده است.

۲-۲. سوابق تقنینی

جدول ۲. پیشینه قوانین مرتبط با دیپلماسی مجامع پارلمانی

ردیف	عنوان قانون	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	نکات برجسته
۱	قانون حمایت از انقلاب اسلامی فلسطین [۴]	مجلس شورای اسلامی	۱۹ اردیبهشت ۱۳۶۹	این قانون در هشت ماده و یک تبصره تصویب شده است. در ماده اول این قانون تصریح شده است، دبیرخانه دائمی کنفرانس بین‌المللی فلسطین به منظور پیگیری مصوبات مجلس شورای اسلامی درباره فلسطین تشکیل می‌شود.
۲	قانون اصلاح قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین [۵]	مجلس شورای اسلامی	۱۹ خرداد ۱۳۸۹	در تبصره سوم ماده هشتم قانون اصلاح قانون حمایت از انقلاب اسلامی فلسطین تصریح شده است که وزارت امور خارجه موظف است در فرصت‌های مقتضی در مجامع جهانی و اجلاس‌های بین‌المللی از جمله سازمان کنفرانس اسلامی و اجلاس غیرمتعهدها، طرح تحریم کالاهای رژیم اشغالگر قدس را مطرح و جهت درج در بیانیه‌ها و قطعنامه‌ها پیشنهاد دهد.
۳	قانون اصلاح ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب ۱۳۶۹ [۶]	مجلس شورای اسلامی	۲۹ خرداد ۱۳۸۴	در ماده یک این قانون بر ضرورت برگزاری کنفرانس برگزاری حمایت از انتفاضه فلسطین تأکید شده است.
۴	قانون عضویت مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس [۷]	مجلس شورای اسلامی	۲۸ آذر ۱۳۶۹	در ماده واحده این قانون به مجلس شورای اسلامی اجازه داده به عضویت اتحادیه بین‌المجالس درآید و حق عضویت از بودجه مجلس شورای اسلامی قابل پرداخت خواهد بود.

۳. جایگاه دیپلماسی مجامع پارلمانی در منظومه روابط بین‌الملل

ریل‌گذاری «نقشه راه سیاستی»^۷ مبادرت ورزند. «دیپلماسی مجامع پارلمانی»^۸ به مفهوم تحرکات نماینده دیپلمات‌های قوه مقننه در نهادهایی همچون مجمع مجالس آسیایی، پیمان بریکس و اتحادیه بین‌المجالس جهانی است. اهمیت این نوع دیپلماسی در منظومه روابط بین‌الملل به حدی است که برخی نهادها همچون اتحادیه بین‌المجالس اسلامی در حاشیه اجلاس سازمان‌های بین‌المللی تأسیس شده‌اند. این امر نشان می‌دهد خلق نوآوری و ابتکار عمل هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در مجامع بین‌المللی، موتور محرکه کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان با استفاده از روش‌های زیر است:

- تقویت همکاری‌های بین‌المللی در برخی نظام مسائل جهانی مانند تغییرات اقلیمی، فقرستیزی و امنیت پایدار؛
- ترویج مردم‌باوری، مردمی‌سازی حکمرانی و اشتراک‌گذاری تجارب برای تقویت حکمرانی محلی؛
- «تقویت درک و اعتماد متقابل»^۹ و «پر کردن شکاف‌های فرهنگی و سیاسی»^{۱۰} با اتخاذ مواضع مشترک در مجامع پارلمانی؛
- افزایش سهم خلاقیت و نوآوری در مدیریت پیش‌رویدادی نظام مسائل اساسی سیاست خارجی با تمرکز بر کارکردهای نمایندگی [۱۱].

در این میان اشتراک‌گذاری داده‌ها بین متولیان دیپلماسی مجامع در اداره کل امور بین‌الملل قوه مقننه و متولیان دیپلماسی عمومی وزارت خارجه، ارزش افزوده مذاکرات دیپلماتیک قانونگذاران را در مجامع بین‌المللی ارتقا داده و به رفع ناترازی بین دیپلماسی رسمی و دولتی و تولید ثروت کمک می‌کند که از مصادیق آن می‌توان به ابتکار مجلس دوازدهم برای تأسیس اتحادیه بین‌المجالس کمربند راه و تأثیر آن بر پیشرفت پایدار سواحل ژئوراهبردی مکران اشاره کرد. از طرفی گزارش‌های میدانی سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی

یکی از مجاری متوازن‌سازی سیاست خارجی، نهادسازی براساس اهداف، منافع، هویت و تهدید مشترک است. دیپلماسی رسمی، عمومی، دفاعی، اقتصادی و فرهنگی برخی گونه‌های دیپلماسی است که هر کدام متولیان خاص خود را دارد. یکی از مهم‌ترین اضلاع دیپلماسی عمومی، دیپلماسی پارلمانی است [۸] این دیپلماسی که با کنشگران دیپلماتیک مجالس قانونگذاری انجام می‌شود؛ شامل تقویت روابط، تبادل افکار، اشتراک‌گذاری ابتکارها، «تقویت گفتگو»^۱ برای پیشبرد «اهداف مشترک»^۲ و تقویت خردجمعی پیرامون نظام مسائل اساسی حوزه سیاست خارجی و ارتقای درک بهتر بین ملت‌ها است.

فعالیت‌های دیپلماتیک قانونگذاران از منظر برخی بازیگران بین‌المللی همچون شورای اروپا در ذیل «دیپلماسی مکمل»^۳ قرار دارد و تکمیل‌کننده «دیپلماسی سنتی»^۴ است. دیپلماسی پارلمانی، فضای جدیدی را برای تقویت مرادوات رسمی مهیا کرده و فرصت‌های منحصر به فردی را برای خلق مذاکرات راهبردی و پیشگیری از مناقشات سیاسی و نظامی، از طریق گفتگوهای دیپلماتیک بین قانونگذاران فراهم می‌کند [۹].

یکی از مهم‌ترین مجاری رفع ناترازی بین دیپلماسی پارلمانی و رسمی، برنامه‌ریزی راهبردی و بلندمدت مجلس شورای اسلامی برای تقویت کارکرد دیپلماتیک نمایندگان براساس اولویت‌های سیاسی ترسیم شده در قانون برنامه هفتم پیشرفت است [۱۰]. دیپلماسی پارلمانی معمولاً در قالب نهادسازی، ایجاد «شبکه‌های غیررسمی و گفتگو»^۵ یا برگزاری جلسات دو یا چندجانبه، کنفرانس سران و برگزاری «گردهمایی‌های رسمی»^۶ صورت می‌گیرد. این رویدادها به نماینده دیپلمات‌ها این فرصت را می‌دهد تا بهترین شیوه حکمرانی را برای تحول در مذاکرات دیپلماتیک و مقابله با تهدیدات مشترک به اشتراک گذاشته و به

1. Fostering Dialogue
2. Common Goals
3. Complementary Diplomacy
4. Traditional Diplomacy
5. Informal Networking and Dialogue
6. Official Gatherings
7. Policy Road Map
8. Diplomacy of Parliamentary Assemblies
9. Foster Mutual Understanding and Trust
10. Bridge Cultural and Political Divides

آسیایی در تأسیس «مجامع پارلمانی منطقه‌ای»^۲ است، البته در چند سال اخیر جایگاه مجامع پارلمانی در آسیای میانه و جنوب شرق آسیا تقویت شده که از مصادیق آن می‌توان به اتحادیه مجالس قانونگذاری کشورهای آسه‌آن اشاره کرد، با این وجود روند منطقه‌گرایی پارلمانی در آسیا مطلوب نیست و ناترازی بین تعداد مجامع پارلمانی منطقه‌ای در آسیا با سه قاره اروپا، آفریقا و آمریکا، موجب شده است سهم فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان در دیپلماسی آسیایی رشد منطقی نداشته باشد، به طوری که شکاف بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با فعالیت‌های قوه مقننه در مجمع مجالس آسیایی به دلیل غفلت از «منطقه‌گرایی پارلمانی»^۳ بسیار مشهود است. تازمانی که خلق ابتکار و نوآوری برای ایجاد نهادهای پارلمانی منطقه‌ای کم‌رنگ باشد، خلق ارزش افزوده سیاسی از مجاری مجالس آسیایی نیز امکان‌پذیر نیست.

گاهی مؤلفه‌های غیرسیاسی مانند زبان، فرهنگ، هویت، جغرافیا و تاریخ مشترک می‌تواند در نگاه تحولی به مجامع پارلمانی منطقه‌ای مؤثر باشد [۱۳]. اهمیت این موضوع هنگامی نمود می‌یابد که ایران اشتراکات تمدنی بالایی با برخی کشورهای پیرامونی دارا باشد.

داشتن نگاه راهبردی و مسئله‌محور به افق نظام مسائل اساسی سیاست خارجی و امنیت پیرامونی، از ملزومات کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی است. اهمیت نگاه راهبردی به دیپلماسی پارلمانی به حدی است که برخی مجالس ملی و مجامع پارلمانی به سمت ترسیم اسناد راهبردی بلندمدت گام برداشته‌اند که از مصادیق آن می‌توان به «راهبرد ۲۰۲۶ - ۲۰۲۲ اتحادیه بین‌المجالس جهانی»^۴ اشاره کرد، با این وجود به‌رغم اهتمام مجامع پارلمانی به سمت اشتراک‌گذاری فرصت‌ها و مقابله با تهدیدهای مشترک، هنوز راهبرد منسجمی در مجلس دوازدهم برای ارتقای تحول و بهره‌وری از ظرفیت دیپلماسی مجامع شکل نگرفته است. به عبارتی قبل از ورود به مبحث ابتکارات دیپلماتیک نمایندگان، لازم است موانع فراروی توانمندسازی دیپلماسی مجامع قوه مقننه به‌خوبی بررسی شود.

ایران در کشورهای میزبان مجامع مهم پارلمانی، از مرجعیت بالایی در زنجیره روابط بین‌الملل برخوردار است، زیرا اطلاعات آنان در خصوص مجامع پارلمانی از قوام، ثبات و صحت بالاتری برخوردار است. هم‌زمان، پیشرفت سریع فناوری‌های نوظهور، میدان دیپلماسی پارلمانی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. به طوری که با فراگیر شدن هوش مصنوعی، شکل جدیدی از دیپلماسی پارلمانی فناوری پایه با عنوان «دیپلماسی پارلمانی هوش مصنوعی»^۱ ظهور یافته است که به صورت مستقیم بر عملکرد و کارایی هیئت‌های دیپلماتیک در مجامع پارلمانی تأثیر می‌گذارد. به طوری که هیئت‌های دیپلماتیک مجالس کشورهای پیشرفته از طریق فنون دیپلماسی پارلمانی هوش مصنوعی به دنبال برآورد رفتارهای آتی مجالس دنیا هستند و رابطه معناداری بین هوش مصنوعی و دیپلماسی مجامع پارلمان‌های دنیا شکل گرفته است [۱۲].

مجامع پارلمانی، میدان حضور نمایندگان مجالس کشورهای مختلف در زمان و مکان مناسب است که این امر، فرصت مغتنمی را برای اشتراک‌گذاری دغدغه‌ها و چالش‌های مشترک بین مجالس عضو به وجود آورده و هزینه‌های مدیریت نظام مسائل اساسی سیاست خارجی را به دلیل تقویت خردجمعی و پیشگیری از مدل آزمون و خطا کاهش داده است. مجالسی که در پیشینه فعالیت خود، تجارب ارزنده‌ای در تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای داشته‌اند از اقبال و خردورزی بالاتری برای تصاحب کرسی‌های مدیریتی اتحادیه بین‌المجالس جهانی برخوردار بوده‌اند.

تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای براساس مزیت‌های ژئوپلیتیکی، هویتی و اولویت‌های سیاست خارجی در قانون برنامه هفتم پیشرفت، مهم‌ترین گام مجلس دوازدهم برای ارتقای کارایی دیپلماسی پارلمانی و تحقق منویات حکیمانانه رهبر عزیز انقلاب (مدظله‌العالی) برای تقویت نقش مجلس شورای اسلامی در سیاست خارجی است.

مهم‌ترین ویژگی دیپلماسی مجامع تحول‌گرا، خلق ارزش افزوده در روابط سیاسی است. برای مثال یکی از دلایل ناکامی مجمع مجالس آسیایی برای تقویت انسجام قاره‌ای، ضعف ابتکار عمل کشورهای

1. Artificial Intelligence Parliamentary Diplomacy
2. Regional Parliamentary Assemblies
3. Parliamentary Regionalism
4. IPU 2022-2026 Strategy

۴. کاستی‌ها و موانع کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی

موافقت شد و جمهوری اسلامی ایران پس از حدود ۵۰ سال، موفق شد از منطقه آسیا-پاسیفیک، به مدت چهار سال نماینده‌ای را در کمیته اجرایی این اتحادیه داشته باشد.

۴-۲. برگزار نشدن هفتمین اجلاس کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین

یکی از اولویت‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی، خلق نوآوری و ابتکار عمل در دفاع از حقوق ملت مظلوم فلسطین و جبهه مقاومت است. اهمیت این موضوع پس از سقوط رژیم بشار اسد و افزایش روایت‌های کاذب برای القای افول جبهه مقاومت، از اهمیت بالایی در عرصه سیاست خارجی برخوردار است. در این میان، برگزاری کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین، یکی از ابعاد دیپلماسی پارلمانی مقاومت در دفاع نرم از رویش‌های جوانان انقلابی در حوزه مقاومت، گفتمان انقلاب اسلامی و استکبارستیزی است. تقویت دیپلماسی پارلمانی مقاومت دارای سابقه قانونگذاری نیز است. در قانون اصلاح ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب سال ۱۳۶۹ که در ۲۹ خرداد ۱۳۸۴ به تصویب رسید، تصریح شده است:

«سرزمین فلسطین به ملت فلسطین تعلق داشته و دارد و رژیم اشغالگر قدس و حکومت غاصب صهیونیست‌ها که با ظلم و غصب و قتل عام و جنایت بر این سرزمین و بیت المقدس مسلط گردیده‌اند غاصب و ظالم و محکومند و بر همه ملت‌ها و انسان‌های حق طلب جهان خصوصاً مسلمانان و بالاخص مردم و حکومت جمهوری اسلامی ایران لازم است از مردم ستم‌دیده و آواره و مبارز فلسطین تا رسیدن به حقوق حقه خویش به هر نحو ممکن حمایت و دفاع نمایند. هیئت‌رئیس مجلس شورای اسلامی موظف است از طرق مختلف این حمایت را تعمیق و گسترش بخشد و در فرصت‌های مقتضی کنفرانسی از نمایندگان کشورهای اسلامی و صاحب‌نظران در این راستا تشکیل دهد.

دبیرخانه دائمی کنفرانس‌های بین‌المللی فلسطین به منظور برگزاری این کنفرانس‌ها و پیگیری مصوبات مجلس شورای اسلامی درباره فلسطین تشکیل می‌شود. اعضای دبیرخانه پنج نفر متشکل از یک نفر به انتخاب رئیس مجلس شورای اسلامی (به‌عنوان دبیر) و دو نفر نمایندگان منتخب مجلس شورای اسلامی

برخی کاستی‌ها و موانع فراروی کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در حوزه دیپلماسی مجامع عبارتند از:

۴-۱. نداشتن کرسی مدیریتی در اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی

جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان بازیگری که نظام سلطه حاکم بر روابط بین‌الملل را به چالش کشیده و منتقد جدی و فعال مناسبات ظالمانه و ناعادلانه حاکم بر جهان است، همواره یکی از اهداف جنگ هیبریدی آمریکا بوده است. یکی از مهم‌ترین ابعاد تهاجم ترکیبی علیه کشورمان، تلاش برای انزوای جمهوری اسلامی ایران در نهادها و مجامع بین‌المللی است [۱۴]. در این میان یکی از راهبردهای دفاع ترکیبی در لایه سیاست خارجی، رایزنی با کشورهای همسو در نهادها و بین‌المللی برای تهیه پیش‌نویس قطعنامه‌ها و استفاده از سهمیه حق رأی آنان برای تصاحب کرسی‌های مدیریتی ارکان اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی است که در این بخش ضعف کارکردی مشهود است و اعضای شورای اجرایی بین‌المللی قوه مقننه باید با نوآوری و ابتکار عمل، بستر حضور نماینده دیپلمات‌های قوه مقننه را در کرسی‌های مدیریتی این اتحادیه فراهم کنند.

غفلت شورای اجرایی بین‌المللی مجامع جمهوری اسلامی ایران در ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی برای حضور در رده‌های مدیریتی اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی، تا حدودی توان کنشگری و تأثیرگذاری مجلس شورای اسلامی را در فرایند تصمیم‌گیری‌های کلان اتحادیه مذکور کاهش داده است. به همین دلیل یکی از ملزومات اعتبارزدایی از جنگ ترکیبی جریان عبری استکباری برای انزوای ایران در میادین بین‌المللی، ابتکار عمل کنشگران دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای حضور مقتدرانه و مؤثر در کرسی‌های مدیریتی مجامع پارلمانی است.

شایان ذکر است مهم‌ترین دستاورد دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در تصاحب پُست‌های مدیریتی اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی، به یکصدوسی و سومین نشست اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی (۲۵ تا ۲۹ مهرماه ۱۳۹۴) در ژنو برمی‌گردد. در این اجلاس، بدون بهره‌گیری از امتیاز میزبانی، با انتخاب کاظم جلالی، نماینده وقت مردم شاهرود در کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المللی مجامع جهانی

یک بار، کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین را برگزار کند. در سال ۱۳۹۹، هفتمین کنفرانس به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا، به صورت وینار نیز برگزار نشد. تاکنون ۱۶ اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین در سال‌های ۱۳۷۰، ۱۳۸۰، ۱۳۸۵، ۱۳۸۷، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ برگزار شده و پس از آن با وجود افزایش اهمیت موضوع فلسطین در تحولات غرب آسیا و جهان اسلام، اجلاس هفتم برگزار نشده است.

موضوع ماده (۵) این قانون برای کمیته حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین و دو نفر از کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس می‌باشد. کلیه امور دبیرخانه با نظر اعضا انجام پذیرفته و مصوبات آن با رأی اکثریت اعضا لازم‌الاجرا است. هزینه دبیرخانه دائمی از محل اعتبار قانون مصوب قبلی تأمین می‌گردد» [۱۵].
مجلس شورای اسلامی طبق قانون حمایت از انقلاب اسلامی فلسطین مصوب سال ۱۳۶۹، مکلف شده است هر چهار سال

جدول ۳. خروجی و نتایج اجلاس‌های اول تا ششم حمایت از انتفاضه فلسطین [۱۶]

دوره اجلاس	نتایج
اجلاس اول	اولین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین به مناسبت بزرگداشت انتفاضه اول ملت فلسطین (انتفاضه استقلال) و در پنجمین سال مقاومت انتفاضه در برابر دشمن صهیونیستی ۲۷ تا ۳۰ مهر ۱۳۷۰ در هتل استقلال تهران برگزار شد و در آن رؤسا و هیئت‌های دیپلماتیک مجالس کشورهای اسلامی، احزاب و گروه‌های فلسطینی، گروه‌ها و شخصیت‌های اسلامی و انقلابی از ۴۹ کشور شرکت کردند. از ویژگی‌های این اجلاس حضور شخصیت‌های بزرگ جهان اسلام مانند علامه سیدمحمدحسین فضل‌الله از علمای بزرگ لبنان و مصطفی مشهور از اندیشمندان به نام مصر بود. در این اجلاس با تشکیل کمیته‌های سه‌گانه موضوع حمایت از انتفاضه، راه‌های عملی حمایت از ملت فلسطین داخل و خارج از سرزمین فلسطین، جلوگیری از انتقال یهودیان به سرزمین‌های اشغالی و نقش پارلمان‌ها را در حمایت از مردم فلسطین بررسی کردند.
اجلاس دوم	دومین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین ۱۰ سال بعد هم‌زمان و در حمایت از انتفاضه دوم ملت فلسطین (انتفاضه الاقصی) ۴ و ۵ اردیبهشت سال ۱۳۸۰ در تهران برگزار شد و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) سخنران اصلی آن بودند. در این اجلاس، علی‌اکبر محتشمی‌پور به عنوان دبیرکل کنفرانس بین‌المللی حمایت از قدس و حمایت از حقوق مردم فلسطین انتخاب شد و اجلاس تصمیم گرفت دبیرخانه‌ای دائمی به منظور پیگیری نتایج و توصیه‌های کنفرانس در تهران تشکیل دهد.
اجلاس سوم	سومین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین ۲۵ فروردین ۱۳۸۵ هم‌زمان با اقدام‌های رژیم صهیونیستی در تخریب باب مغاربه در بخش غربی مسجدالاقصی و با شعار حمایت از قدس شریف و حقوق مردم فلسطین آغاز شد. این دوره از اجلاس که به میزبانی مجلس شورای اسلامی ایران و با حضور رؤسای سه قوه، مقامات لشگری و کشوری و رؤسای مجالس کشورهای اسلامی در سالن اجلاس سران کشورهای اسلامی در تهران برگزار شده بود در ۲۷ فروردین ۱۳۸۵ با صدور بیانیه‌ای ۳۵ ماده‌ای به کار خود پایان داد. در این کنفرانس دو گروه کاری با عناوین قدس و مسجدالاقصی، حق بازگشت آوارگان فلسطینی، آخرین تحولات فلسطینی را بررسی کردند و نتایج آن به عنوان اسناد اجلاس ثبت شد.
اجلاس چهارم	چهارمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین ۱۴ و ۱۵ اسفند ۱۳۸۷ پس از مقاومت قهرمانانه و پایداری ملت فلسطین در تهاجم ۲۲ روزه رژیم صهیونیستی به غزه برگزار شد. در این اجلاس بین‌المللی که سران سه قوه، شخصیت‌ها، افراد و هیئت‌های پارلمانی بیش از ۸۰ کشور جهان حضور داشتند، رهبر معظم انقلاب اسلامی به ایراد سخنرانی پرداختند. در این اجلاس تصمیم گرفته شد تا دولت‌ها و ملت‌های اسلامی و آزادی‌خواه جهان در راستای کمک به ملت فلسطین، کالاها و شرکت‌های صهیونیستی را تحریم و هرگونه مناسبات سیاسی و دیپلماتیک و اقتصادی و فرهنگی و ورزشی و رسانه‌ای خود را با این رژیم قطع و همه پارلمان‌های شرکت‌کننده قوانین لازم در این زمینه را تصویب کنند.
اجلاس پنجم	پنجمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین ۹ و ۱۰ مهر ۱۳۹۰ با شعار «فلسطین: وطن فلسطینیان» در تهران برگزار شد. در این اجلاس، رؤسای مجالس، هیئت‌های پارلمانی، رهبران مقاومت، اندیشمندان، شخصیت‌ها و فعالان عرصه‌های سیاسی، فرهنگی، رسانه‌ای و احزاب و تشکل‌های مختلف بیش از ۸۰ کشور جهان با هدف حمایت و پشتیبانی همه‌جانبه از مبارزات ملت فلسطین و مقاومت مقدس این ملت در برابر رژیم صهیونیستی گرد هم آمدند و در پنج کمیسیون راه‌های فعال‌سازی ظرفیت‌های پارلمانی و بین‌المللی برای حمایت از فلسطین، تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی و آینده انتفاضه و مقاومت فلسطین، آزادی قدس شریف و بازگشت آوارگان فلسطینی و رفع محاصره فلسطین و غزه را بررسی کردند. «تأسیس صندوق ویژه‌ای با هدف جمع‌آوری کمک‌های مردمی برای حمایت از قدس و مردم پایدار فلسطین و راه‌اندازی مرکز بین‌المللی مطالعات راهبردی قدس» از تصمیمات پنجمین کنفرانس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین بود. رهبر فرزانه انقلاب (مدظله‌العالی) در جمع رهبران بلندپایه گروه‌های مقاومت فلسطین و لبنان و رؤسا و مسئولان پارلمانی جهان اسلام با تشریح طرح جمهوری اسلامی در قضیه فلسطین، خاطر نشان کردند: هدف والای امت اسلامی یعنی (آزادسازی همه فلسطین بدون چشم‌پوشی از یک وجب از این سرزمین اسلامی)، تنها با صبر و تدبیر و توکل و «مجاهدت همگانی گروه‌های مقاومت و ملت‌ها و دولت‌های اسلامی» محقق خواهد شد.

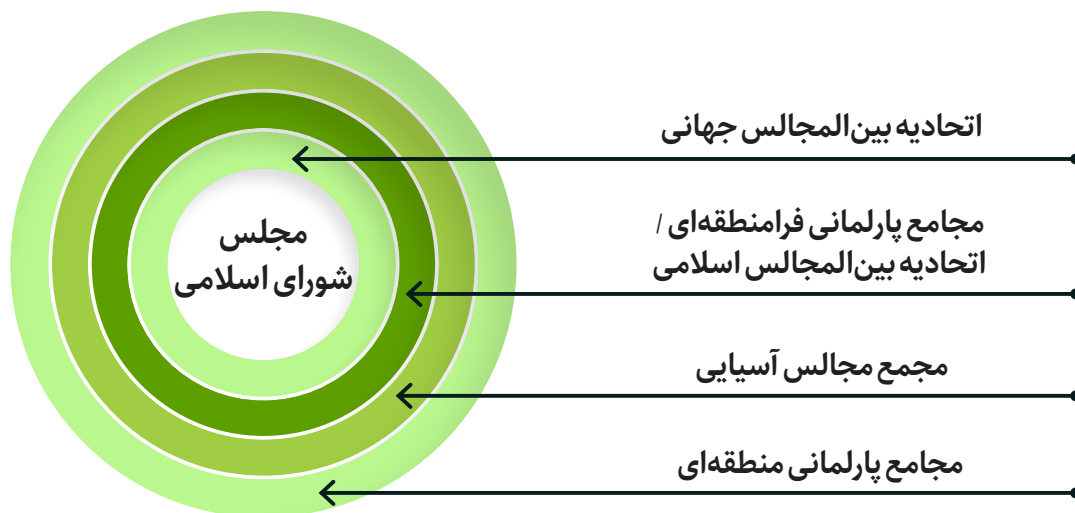
نتایج	دوره اجلاس
<p>ششمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین با شعار «همه برای قدس» در سوم و چهارم اسفند ۱۳۹۵ با سخنرانی رهبر معظم انقلاب افتتاح شد. این کنفرانس با شرکت بیش از ۷۰۰ مدعو خارجی متشکل از مقامات و رهبران سیاسی، پارلمانی و مذهبی و رهبران مبارز فلسطین و مقاومت و سمن‌های جهانی حامی فلسطین برگزار شد. در زمینه قانونگذاری، مهم‌ترین اقدام‌های دبیرخانه ششمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین عبارت بودند از:</p> <p>- تصویب قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین، - تدوین و تنظیم پیش‌نویس طرح مقابله با اقدام‌های رژیم صهیونیستی علیه کشورمان و تصویب آن، - تدوین طرح سیاسی و دمکراتیک برگزاری همه‌پرسی در سرزمین‌های اشغالی.</p>	اجلاس ششم

به‌سمت شناسایی پتانسیل‌های تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای متمرکز شود. تقویت پشتوانه دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران از دریچه تحکیم منطقه‌گرایی پارلمانی، بهترین و مؤثرترین روش ارتقای کارایی دیپلماسی مجامع پارلمانی است. همان‌گونه که در دیپلماسی دفاعی و رسمی، بازیگران از طریق همگرایی امنیتی و سیاسی تلاش می‌کنند به‌سمت منطقه‌گرایی گام بردارند، در حوزه دیپلماسی پارلمانی نیز کشوری در اتحادیه بین‌المجالس جهانی موفق‌تر است که تجارب ارزنده در منطقه‌گرایی پارلمانی داشته باشد.

۳-۴. ناترازی بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با دیپلماسی قاره‌ای

مجلس شورای اسلامی در راستای دیپلماسی پارلمانی متوازن، در متن و حاشیه برخی مجامع پارلمانی حضور دارد که از مصادیق آن می‌توان به عضویت جمهوری اسلامی ایران در اتحادیه بین‌المجالس جهانی (۱۹۸۱ میلادی)، مجمع مجالس آسیایی (۲۰۰۷ میلادی) و اتحادیه بین‌المجالس کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی اشاره کرد که لازم است بخشی از ابتکارات دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم

شکل ۱. جایگاه نهادهای پارلمانی در منظومه دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم

مأخذ: نگارنده.

قرار دارند که براساس مذهب یا هویت مشترک یا مجاورت جغرافیایی به‌سمت همگرایی حرکت کرده‌اند. برای مثال اتحادیه مجالس قانونگذاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی قرار دارند که براساس اشتراکات مذهبی و موضوع فلسطین پایه‌گذاری شد. مجمع

در اولین حلقه دیپلماسی مجامع پارلمانی جمهوری اسلامی ایران، نهادهایی قرار دارند که توانسته‌اند در چارچوب نظریات همگرایانه، گام‌های لازم را برای ایجاد نهادی جهان‌شمول بردارند که تنها مصداق آن اتحادیه بین‌المجالس جهانی است. در حلقه دوم و سوم، مجامعی

دبیرخانه‌های مذکور برای افزایش شعاع تأثیرگذاری دیپلماسی مجامع پارلمانی جمهوری اسلامی ایران ریل گذاری نشده است.

۷-۴. سهم پایین احزاب و فراکسیون‌ها در ارتقای ارزش افزوده دیپلماسی مجامع پارلمانی

از کارکردهای مهم احزاب پارلمانی، تجمیع و غربالگری دغدغه‌های مردم و نخبگان پیرامون نظام مسائل اساسی دیپلماسی پارلمانی در جلسات و مباحثات درون حزبی است. یکی از موانع فراروی کارآمدسازی دیپلماسی مجامع قوه مقننه، غفلت از کنشگری احزاب پارلمانی در گذار از مجلس سنتی به مجلس نوین و فقدان بهره‌وری بهینه از ظرفیت دیپلماتیک رؤسای فراکسیون‌ها با هم‌تایان پارلمانی خود در سایر کشورهاست. تقویت کنشگری اندیشکده‌های حکمرانی استانی و فراکسیون‌های مجلس شورای اسلامی در چرخه ارزش افزوده دیپلماسی پارلمانی، نقش مؤثری را برای ایجاد رابطه دوسویه و تقویت نظارت همگانی بر کارنامه و عملکرد دیپلماسی مجامع مجلس دوازدهم ایفا می‌کند.

یکی از حفره‌های دیپلماسی مجامع پارلمانی جمهوری اسلامی ایران، فقدان شکل‌گیری و پرورش احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی کارآمد و استفاده بهینه از کارکرد دیپلماتیک آنان برای ارتقای ارزش افزوده سیاست خارجی است. از طرفی تقویت نظارت همگانی بر عملکرد فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم از طریق احزاب و مرکز افکارسنجی خانه ملت، نقطه عطفی در مردمی‌سازی دیپلماسی مجامع پارلمانی، تقویت کلان‌نگری در حوزه روابط بین‌الملل و انطباق فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان با واقعیت‌ها و نیاز جامعه قلمداد می‌شود، البته استفاده از نقش واسطه‌ای احزاب در منظومه دیپلماسی پارلمانی، می‌تواند با آسیب‌هایی نیز مواجه باشد که از مهم‌ترین مصادیق آن می‌توان به احتمال تأثیرگذاری ملاحظات حزبی در ریل گذاری نظام مسائل اساسی دیپلماسی مجامع پارلمانی اشاره کرد.

۸-۴. فقدان اساسنامه دائمی و اشاره نکردن قانون آیین‌نامه داخلی قوه مقننه به گروه‌های دوستی

گروه‌های دوستی، مهم‌ترین کنشگران دیپلماسی پارلمانی هستند، در حالی که هنوز اساسنامه دائمی نحوه فعالیت آنان به تصویب نرسیده و در قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی نیز اشاره‌ای به شرح وظایف آنان نشده است. این موضوع قوام و انسجام فعالیت آنان در مجامع پارلمانی را کاهش داده است.

مجالس آسیایی نیز از نهادهای است که براساس همگرایی قاره‌ای ایجاد شده است. در حال حاضر مجمع مجالس آسیایی، اتحادیه مجالس قانونگذاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی و اتحادیه بین‌المجالس جهانی، سه مجمع مهم پارلمانی محسوب می‌شوند که اداره مجامع بین‌المللی اداره کل امور بین‌الملل قوه مقننه به صورت متمرکز در خصوص آنها گزارش‌های میدانی را تهیه و توصیه‌های سیاستی را ارائه می‌دهد که باید موضوع مجامع پارلمانی منطقه‌ای در نقشه راه اداره کل امور بین‌الملل پررنگ‌تر شود.

۴-۴. پایین بودن سهم فناوری‌های نوین در راهبرد دیپلماسی مجامع پارلمانی

یکی از ابتکارات مجالس قانونگذاری در کشورهای پیشرفته، استفاده از ظرفیت فناوری‌های نو ظهور برای ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری در مجامع پارلمانی و شبیه‌سازی رفتار دیپلماتیک قانونگذاران در مواجهه با نظام مسائل اساسی جدید است تا از آن طریق بتوانند نقش آفرینی خود را در مجامع مذکور ارتقا دهند. یکی از کاستی‌های ارتقای کارآمدی و اثرگذاری مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی، نداشتن چشم‌انداز مشخص برای کاربست فناوری‌های نوین در ریل گذاری فعالیت گروه‌های دوستی و هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در افق ایران ۱۴۰۷ است.

۵-۴. فقدان نقشه راه چهارساله دیپلماسی مجامع پارلمانی

یکی از موانع فراروی توانمندسازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی، فقدان نقشه راه چهارساله قابل اجرا و کم‌رنگ بودن نگاه راهبردی هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در خصوص نحوه فرصت‌سازی از ظرفیت مجامع پارلمانی است. امروزه برخی مجالس قانونگذاری دنیا به منظور بهره‌گیری بهینه از فنون و مهارت‌های دیپلماسی پارلمانی، به سمت ریل گذاری راهبرد دیپلماسی پارلمانی در افق‌های دو تا چهارساله گام برداشته‌اند [۱۷].

۶-۴. عدم استفاده مناسب از ظرفیت دبیرخانه‌های پارلمانی مستقر در تهران

یکی از روش‌های مرسوم ارتقای ارزش افزوده دیپلماسی پارلمانی، استفاده از ظرفیت دبیرخانه‌های دائمی مجامع پارلمانی است. دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی، اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین در تهران قرار دارد ولی راهبرد منسجمی برای انتفاع سیاسی و تبلیغاتی از

۹-۴. فقدان راهبردی منسجم برای خنثی‌سازی ابعاد جنگ پارلمانی در مجامع بین‌المللی

یکی از ابعاد جنگ روایت‌ها و جنگ پارلمانی جریان‌های عبری استکباری از طریق انزوای مجلس دوازدهم در میادین بین‌المللی دنبال می‌شود. برخی رسانه‌های عبری و سناتورهای نومحافظه کار همچون سناتور میچ مک‌کانل^۱ برای اولین بار پس از عملیات یازده سپتامبر ۲۰۰۱، از جمهوری اسلامی ایران،

چین و روسیه یا عنوان «محور شرارت نوین» نام می‌برند، به طوری که تشدید جنگ روایت‌ها برای انزوای این سه کشور در مجامع بین‌المللی براساس عملیات روانی شرق‌هراسی قابل‌رهگیری است. در حال حاضر تمامی گفتمان‌های فرعی سپاه‌هراسی، اسلام‌ستیزی، ایران‌هراسی، روس‌هراسی و چین‌هراسی در گفتمان کلان و گسترده‌تر شرق‌هراسی قابل تحلیل است [۱۸].

۵. پیش‌ران‌های کارآمدسازی دیپلماسی مجامع پارلمانی

از مجامع پارلمانی، می‌تواند به شکل‌گیری تفاهم راهبردی مجلس شورای اسلامی با مجامع پارلمانی هدف کمک کند. لازم است نماینده دیپلمات‌های مجلس دوازدهم در خصوص سه موضوع زیر به فهم مشترک دست یابند:

■ چالش‌ها و منافع مشترک بین جمهوری اسلامی ایران و هریک از کشورهای همسایه؛

■ چالش‌ها، تهدیدها و منافع مشترک در سطوح منطقه‌ای مانند شناسایی اهداف و تهدیدهای مشترک جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عرب حوزه خلیج فارس؛

■ چالش‌ها، تهدیدها و منافع مشترک قاره آسیا.

طبیعی است هر میزان از همکاری‌های دوجانبه پارلمانی به سمت دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای حرکت می‌کنیم، نقاط جوش مشترک نیز کاهش می‌یابد. مهارت نماینده دیپلمات‌های مجلس دوازدهم باید به سمت شناسایی دغدغه‌های مشترک مجلس دوازدهم و مجالس آسیایی معطوف شود. برای مثال فسادستیزی، امنیت غذایی، تغییرات اقلیمی، امنیت انرژی، صلح پایدار، بیماری‌های نوظهور، فناوری نوپدید همچون هوش مصنوعی، مهاجرت، پیشرفت پایدار و عدالت اجتماعی از مهم‌ترین کلیدواژه‌گانی هستند که زمینه شکل‌گیری مذاکرات جامع پیرامون آنها بین مجلس دوازدهم و سایر مجالس پارلمانی وجود دارد.

۲-۵. تبیین نظام مسائل اساسی مشترک حکمرانی از نگاه مجامع پارلمانی

در نظریه کارکردگرایی که از نظریه‌های مهم در حوزه سیاست خارجی است، طرفین مذاکره‌کننده باید پیرامون اهداف و تهدیدهای

ریل‌گذاری نقشه راه دیپلماسی مجامع پارلمانی، به قوام و یکپارچه‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه کمک می‌کند. انطباق و همسویی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم با نیازهای واقعی جامعه و نظام مسائل اساسی کشور در حوزه سیاست خارجی و اولویت‌های سیاسی قانون برنامه هفتم پیشرفت، از پیش‌ران‌های کارآمدسازی و تحول در دیپلماسی مجامع پارلمانی در افق ایران ۱۴۰۷ است. در این میان برخی تدابیر و ابتکارات می‌تواند کارایی و عملکرد فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان در مجامع پارلمانی را افزایش دهد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱-۵. تبیین اشتراکات نظام مسائل اساسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و مجامع پارلمانی

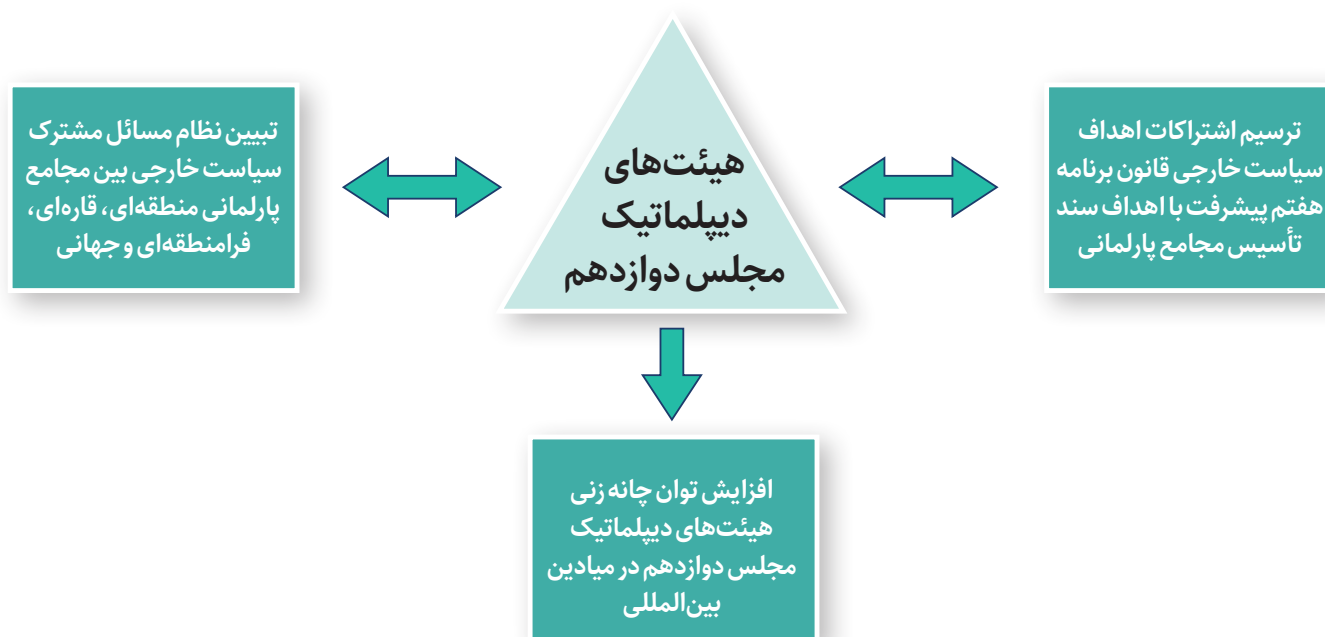
برخی اهداف سیاسی قانون برنامه هفتم پیشرفت با دغدغه برخی مجامع پارلمانی اشتراکات زیادی دارد. تمرکز مجلس دوازدهم پیرامون این دغدغه‌های مشترک، می‌تواند فضای مساعدی را برای تقویت دیپلماسی مجامع قوه مقننه به وجود آورد. حامیان تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای بر این باورند که استقرار امنیت و صلح پایدار از طریق توسعه روابط ملت‌ها در زمره امنیت‌آفرینی از پایین به بالا و از پیش‌ران‌های صلح و امنیت پایدار منطقه‌ای است. ماحصل پارلمان‌گرایی چندجانبه، تولید ثروت و امنیت فراگیر برای کشورهای منطقه است. امروزه با تقویت نقش مجالس قانونگذاری در حوزه سیاست خارجی، قانونگذاران از طریق ایجاد یا مشارکت فعال در مجامع پارلمانی، مدیریت خرد جمعی دغدغه‌های مشترک را در اولویت قرار داده‌اند. به همین دلیل ترسیم نظام مسائل مشترک سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و هریک

1. Mitch McConnell

مساعدی را برای خلق گفتگوهای راهبردی با مجامع مذکور فراهم می‌کند. پایش محورهای دستور کار و غربالگری مواضع رؤسای پارلمان‌های دنیا در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، یکی از روش‌های تبیین چالش‌ها و شناسایی دغدغه‌های مشترک از نگاه مجالس قانونگذاری دنیاست، زیرا رؤسا و هیئت‌های دیپلماتیک اکثر مجالس قانونگذاری دنیا در یک زمان و مکان، تجارب پارلمانی خود را برای مدیریت چالش‌های مشترک حکمرانی به اشتراک می‌گذارند.

مشترک متمرکز شوند و از طرح مباحث مناقشه‌ای و اختلاف‌آفرین اجتناب کنند چراکه می‌تواند به شکست مذاکرات منجر شود. تهیه اطلس نظام مسائل اساسی و دغدغه‌های مشترک جهانی و منطقه‌ای از نگاه مجامع پارلمانی، از مهم‌ترین مبانی و اصول تنظیم‌گری در حوزه دانش دیپلماسی پارلمانی است. به عبارتی هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم لازم است به مهم‌ترین نظام مسائل مشترک مجامع پارلمانی، اشراف داشته باشند. این اقدام بستر

شکل ۲. رابطه بین نظام مسائل اساسی و کارآمدسازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم [۱۹]

مرادوات دیپلماتیک با هر یک از مجالس قانونگذاری متفاوت است. برای مثال نمی‌توان رویه دیپلماتیک یکسانی را در برابر مجلسین فدراسیون روسیه و مجلس قانونگذاری جمهوری اسلامی پاکستان اتخاذ کرد. مجلس شورای اسلامی هم‌زمان که از طریق مجمع مجالس آسیایی به پیشبرد دیپلماسی آسیایی اقدام می‌کند، باید با کشورهای همسایه، کشورهای حوزه آسیای میانه، کشورهای عضو پیمان شانگهای، کشورهای دی هشت، کشورهای عضو بریکس و برخی کشورهای آفریقایی نیز «توافق‌نامه‌های دوجانبه پارلمانی»^۱ منعقد کند. در حوزه آسیای میانه نیز همسو با تعمیق روابط دیپلماتیک با مجالس آسیای مرکزی، لازم است نقشه راه همکاری‌های پارلمانی دوجانبه با هر یک از کشورهای مذکور ریل گذاری شود.

۳-۵. تقویت دیپلماسی پارلمانی متوازن با کشورهای همسو در مجامع پارلمانی

مجامع پارلمانی به‌عنوان مهم‌ترین عرصه فعالیت دیپلماتیک قانونگذاران، کانون خردجمعی و اشتراک‌گذاری دانش و تجارب رئیس قوه مقننه و اعضای هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در سطوح بین‌المللی و جهانی قلمداد می‌شوند. مجلس دوازدهم با هدف انتفاع حداکثری از مجامع پارلمانی، ضروری است راهبرد جداگانه‌ای را در قبال هر یک از مجامع پارلمانی تبیین کند که از آن با عنوان «دیپلماسی مجامع پارلمانی نقطه‌زن یا موزائیک» نام می‌برند و نمی‌توان رویکرد یکسانی را برای دو مجمع پارلمانی به کار برد. به عبارتی اصول دیپلماسی پارلمانی ثابت ولی جهت‌گیری و نحوه

1. Parliamentary Bilateral Agreement

منطقه‌ای تمرکز یابد. در این میان میزبانی ایران از برگزاری کنفرانس‌های سران مجالس کشورهای همسایه، نقش مهمی را در تحقق رهنمودهای رهبر دوران‌دیش انقلاب (مدظله‌العالی) برای افزایش سهم دیپلماسی پارلمانی در سیاست خارجی ایفا می‌کند. **ب) سخنرانی و رایزنی رئیس قوه مقننه در متن و حاشیه اجلاس‌های بین‌المللی**

سخنرانی رئیس مجلس شورای اسلامی در اجلاس سالیانه مجمع مجالس آسیایی، مذاکرات رؤسای گروه‌های دوستی مجلس دوازدهم با هم‌تایان آسیایی و رایزنی رئیس قوه مقننه در حاشیه اجلاس‌های مجمع عمومی یا کمیته‌های دائمی اتحادیه بین‌المجالس جهانی، برخی جلوه‌های دیپلماسی پارلمانی سران در مجمع پارلمانی است. تهیه «تقویم سالانه دیپلماسی مجمع پارلمانی سران» که در آن از یک سال قبل تمامی میادین بین‌المللی که می‌تواند با حضور رئیس مجلس شورای اسلامی برگزار شود و ارائه برخی نوآوری‌ها با همکاری اداره کل امور بین‌الملل و خانه خلاق و نوآوری در پیش‌نویس متن سخنرانی ایشان، فرصت مغتنمی را برای ارتقای ارزش افزوده فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان با بهره‌وری حداکثری از پتانسیل بالای دیپلماتیک رئیس قوه مقننه فراهم می‌سازد.

ج) دیجیتالی‌سازی دیپلماسی پارلمانی سران

مستندسازی و هوشمندسازی شرح مذاکرات رئیس و هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، یکی از گام‌های خیز به سمت هوشمندسازی دیپلماسی پارلمانی سران است. به عبارتی تهیه بانک اسناد پشتیبان و دیجیتالی‌سازی شرح مذاکرات رئیس قوه مقننه از مصادیق استفاده از ظرفیت‌های دانش و فناوری در حوزه دیپلماسی پارلمانی است که در زمره اولویت‌های چهارگانه مجلس یازدهم (هوشمندسازی، مردمی‌سازی، کارآمدسازی و شفافیت) نیز قرار دارد.

د) سخنرانی رئیس قوه مقننه در کنفرانس‌های امنیتی مهم دنیا در جهان، برخی کنفرانس‌های امنیتی با حضور قانونگذاران و دولتمردان مختلف دنیا تشکیل می‌شود که برخی از آنها می‌تواند نقش انقلابی ریاست محترم قوه مقننه در اعتبارزایی از جنگ روایت‌ها علیه کشورمان در مجمع بین‌المللی را به‌طور محسوسی ارتقا دهد.

۵-۷. تدوین سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجمع

پارلمانی بین ایران، روسیه و چین

چرخش فدراسیون روسیه به آسیا، از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر

۴-۵. رفع ناترازی و شکاف بین همکاری‌های دوجانبه پارلمانی با دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای

تمرکز مجلس شورای اسلامی بیشتر بر سه نهاد مجمع مجالس آسیایی، اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و اتحادیه بین‌المجالس جهانی معطوف شده است و سهم مجمع پارلمانی منطقه‌ای در سبد دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران کم‌رنگ است. به‌منظور تحقق مطالبه رهبر حکیم انقلاب (مدظله‌العالی) در دیدار نمایندگان مجلس دوازدهم، لازم است فاصله بین همکاری‌های پارلمانی دوجانبه با همکاری‌های پارلمانی قاره‌ای در مجمع مجالس آسیایی از طریق تقویت منطقه‌گرایی پارلمانی مرتفع شود.

۵-۵. همسویی دیپلماسی مجمع پارلمانی با اهداف سیاسی قانون برنامه هفتم پیشرفت

قانون برنامه هفتم پیشرفت، مهم‌ترین و جامع‌ترین سند بالادستی است که سیاست‌های نظام در پنج سال آینده را ریل‌گذاری کرده است. ریل‌گذاری دیپلماسی مجمع پارلمانی نیز لازم است براساس همسویی و انطباق حداکثری با سیاست‌های حاکم بر قانون برنامه هفتم ترسیم شود.

۶-۵. تقویت نقش و جایگاه دیپلماسی سران در راهبرد دیپلماسی مجمع پارلمانی

یکی از مهم‌ترین اهرم‌های دیپلماسی مجمع، انتفاع حداکثری از ظرفیت دیپلماتیک رئیس قوه مقننه است که مهم‌ترین موارد آن عبارتند از:

الف) برگزاری کنفرانس رؤسای مجالس ایران و کشورهای همسایه

ابتکار دیپلماتیک مجلس دوازدهم برای برگزاری کنفرانس پارلمانی در خصوص تبدیل برخی مرزهای امنیتی به مرزهای رونق اقتصاد و امنیت پایدار در راهبرد چهارساله دیپلماسی مجمع پارلمانی، نقش مهمی را در کمک به دیپلماسی دفاعی و رسمی برای ارتقای شاخص‌های امنیت مرز ایفا می‌کند که از مصادیق آن می‌توان به برگزاری دومین کنفرانس رؤسای مجالس افغانستان، ایران، پاکستان، ترکیه، چین و روسیه در آذرماه ۱۳۹۷ با عنوان «مقابله با تروریسم و تقویت ارتباطات منطقه‌ای» اشاره کرد. سومین کنفرانس نیز در استانبول ترکیه برگزار شد.

توصیه می‌شود بخشی از راهبرد کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و اداره کل امور بین‌الملل قوه مقننه به سمت فعال‌سازی ظرفیت دیپلماسی پارلمانی سران از طریق برگزاری کنفرانس‌های

و فنون مذاکرات دیپلماتیک در فاصله زمانی اعلام نتایج انتخابات تا شروع به کار مجلس جدید، از تأثیر بالایی در پرورش نماینده دیپلمات‌های توانمند و کارآمد در مجامع پارلمانی برخوردار است.

۱۰-۵. مهندسی ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی بر اساس الگوی نماینده کمیته دائمی

توصیه می‌شود اعضای شورای اجرایی مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی همچون اتحادیه بین‌المجالس جهانی، اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، مجمع مجالس آسیایی و سایر مجامع پارلمانی بر اساس الگوی نماینده کمیته دائمی انتخاب شوند تا کارآمدی و اثربخشی آنان در مجامع پارلمانی افزایش یابد. در این الگو، متناظر با شرح وظایف هر یک از کمیته‌های تخصصی مجامع بین‌المللی، یک نماینده مشرف به مباحث کمیته‌های تخصصی در ترکیب هیئت دیپلماتیک مجلس دوازدهم حضور خواهد داشت. برای مثال چینش مناسب چهار نماینده دیپلمات مجلس دوازدهم از کمیسیون‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و بودجه در ترکیب شورای اجرایی مجمع مجالس آسیایی، کارآمدی و اثربخشی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم را در این مجمع تقویت می‌کند. چینش نماینده دیپلمات‌های مجلس دوازدهم متناظر با کمیته‌های دائمی مجامع پارلمانی، تحول و ابتکار نوینی برای خلق ارزش افزوده سیاست خارجی کشورمان از دریچه مجامع پارلمانی خواهد بود.

۱۱-۵. سهمیه متناسب قانونگذاران جوان در ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی

امروزه استفاده از جوانان متخصص به یک مطالبه عمومی در دنیا تبدیل شده است. برای مثال مجلس قانونگذاری جمهوری فدرال آلمان در حوزه جوان‌گرایی، از مجالس پیشروی اتحادیه اروپاست، به طوری که ۴۲ درصد نمایندگان زیر ۴۵ سال سن دارند [۲۰]. با عنایت به رویکرد جوان‌گرایانه اتحادیه بین‌المجالس جهانی در سنوات اخیر و صراحت منشور این اتحادیه مبنی بر انتخاب نمایندگان دارای زیر ۴۵ سال سن به‌عنوان قانونگذاران جوان، توجه به حضور قانونگذاران جوان در شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس، می‌تواند یک نفر به سهمیه هیئت دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی اضافه کند. روند کاوی سیاست‌های کلان مجامع بین‌المللی نشان می‌دهد که مدیران آینده این مجامع بیشتر از کشورهایی خواهند بود که نقشه راه مشخصی را برای افزایش کنشگری

دیپلماسی آسیایی است. این کشور هر چند در حوزه اروپا قرار دارد ولی به مرور تمایل خود را برای حضور قدرتمند در آسیا نشان داده است. در مجمع مجالس آسیایی، فدراسیون روسیه ذیل کشورهای منطقه آسیای میانه و کشورهای مشترک‌المنافع قرار دارد که به‌غیر از روسیه، شامل کشورهای قزاقستان، ازبکستان، جمهوری آذربایجان و قرقیزستان است. تهیه «سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجامع پارلمانی» بین مجالس ایران، روسیه و چین، می‌تواند به خلق فرصت‌های نوین برای سه کشور در مجامع پارلمانی کمک کند.

۸-۵. ایجاد سامانه همیار دیپلماسی مجامع پارلمانی

یکی از موانع مجلس دوازدهم برای حضور قدرتمند در مجامع پارلمانی، فقدان ثبت و بایگانی شرح مذاکرات و فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان کنونی و ادوار مجلس شورای اسلامی در مجامع پارلمانی است. اشتراک‌گذاری و مستندسازی تجارب و دستاوردهای هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی در میادین بین‌المللی، موتور پیشران گذار از دیپلماسی پارلمانی سنتی به دیپلماسی پارلمانی هوشمند و دیجیتال است. توصیه می‌شود جدا از اظهارات سران هیئت‌های دیپلماتیک در مجمع عمومی، مذاکرات نمایندگان در کمیته‌های دائمی نیز مستندسازی و بایگانی شود. ایجاد سامانه همیار و هوشمند دیپلماسی مجامع پارلمانی، نه تنها به غنی‌سازی ادبیات دیپلماسی مجامع پارلمانی در کشور کمک می‌کند، بلکه سرعت تبادل و اشتراک‌گذاری داده‌ها بین هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم را نیز افزایش می‌دهد.

۹-۵. برگزاری دوره‌های آموزش فنون دیپلماسی پارلمانی برای نمایندگان جدیدالورود

یکی از ملزومات ارتقای عملکرد دیپلماتیک نمایندگان جدیدالورود، داشتن دانش و مهارت کافی برای ایفای نقش فعال و هوشمندانه در مجامع پارلمانی است. نمایندگان که برای اولین بار به خانه ملت راه می‌یابند باید اطلاعات کاملی از مهارت‌های دیپلماتیک و مجامع پارلمانی داشته باشند. در این میان برگزاری دوره‌های دانش‌افروزی، مهارت‌ورزی و برگزاری کارگاه‌های مطالعاتی دیپلماسی مجامع پارلمانی، نقش مهمی را در ارتقای تحول و کارآمدی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم ایفا می‌کند. ارائه بسته‌های آموزشی در حوزه‌های مرتبط با مهارت‌های لابی‌گری، روان‌شناسی سیاست، دیپلماسی بدن، آشنایی با مجامع پارلمانی، اولویت‌های سیاست خارجی در اسناد بالادستی

قانونگذاران جوان در حوزه دیپلماسی پارلمانی ترسیم کرده‌اند.

۱۲-۵. تعیین شاخص‌های کیفی برای ثبت‌نام و عضویت نمایندگان در شورای اجرایی مجامع پارلمانی

اشتیاق نمایندگان برای ثبت‌نام و عضویت در برخی مجامع پارلمانی بیشتر از سایر اتحادیه‌هاست. به همین دلیل لازم است شاخص‌های ثبت‌نام و عضویت در برخی مجامع همچون اتحادیه بین‌المجالس جهانی ارتقا یابد تا به صورت خودکار آمار نامزدهای حائز شرایط کاهش یابد و نمایندگانی در ترکیب شورای اجرایی بین‌المجالس حضور یابند که از دانش، تخصص، مهارت و تجارب لازم برخوردار باشند.

۱۳-۵. کنشگری فعال، هوشمندانه و نوآورانه در اتحادیه بین‌المجالس جهانی

به منظور ارتقای کارآمدی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، لازم است با خلق ابتکارات زیر، توان چانه‌زنی مجلس دوازدهم در این اتحادیه تقویت شود.

■ ابتکار عمل شورای اجرایی بین‌المجالس قوه مقننه در ارائه مواد اضطراری

در خواست‌های متعدد هیئت‌های دیپلماتیک کشورهای عضو برای افزودن یک ماده اضطراری در خصوص تازه‌ترین تحولات منطقه‌ای و جهانی از اهمیت بالایی در دیپلماسی مجامع برخوردار است. تصویب ماده اضطراری یکی از اقدام‌ها و ابعاد مهم در اتحادیه بین‌المجالس جهانی است که باید مجمع تصویب کند.

جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از مهم‌ترین کشورهای تأثیرگذار در تصمیمات منطقه‌ای و بین‌المللی به منظور مقابله با اقدام‌های افراط‌گونه و حرکت‌های تروریستی، نقش فعالی را در طرح مواد اضطراری داشته است. برای مثال در صدوسی و ششمین اجلاس به بنگلادش، ماده اضطراری برای مقابله با «قحطی و

خشک‌سالی در بخش‌هایی از آفریقا و یمن» به تصویب رسید. موضوع یمن در پیشنهاد اولیه ماده اضطراری نبود و با نقش فعال نمایندگان وقت مجلس شورای اسلامی، به ماده اضطراری افزوده شد. این ماده به جهت قحطی و محکومیت عاملان درگیری مطرح و مورد نظر موافق کشورها قرار گرفت. در صدوسی و هفتمین اجلاس اتحادیه بین‌المجالس جهانی در فدراسیون روسیه نیز، ماده اضطراری در خصوص حمایت از مسلمانان روهینگیا میانمار به تصویب رسید. هفت کشور مسلمان این پیشنهاد را مطرح و با دیپلماسی فعال نمایندگان وقت مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. در صدوسی و هشتمین اجلاس به که در ژنو برگزار شد، موضوع حمایت از مردم فلسطین به تصویب رسید، زیرا جهانیان نسبت به موضوع انتقال سفارت آمریکا به بیت‌المقدس، واکنش نشان دادند لذا به موجب تصویب ماده اضطراری، بحث حمایت از فلسطین مورد توجه قرار گرفت.

در صورت تعدد پیشنهادهای مشابه، کشورهای شرکت‌کننده سعی می‌کنند با مشارکت یکدیگر ضمن در نظر گرفتن دغدغه‌هایشان، به یک پیشنهاد واحد دست یابند. در مواردی که پیشنهادهای متفاوتی ارائه شود طبق روال، رأی‌گیری به عمل می‌آید و پیشنهادی که حائز اکثریت آرا شود در دستور کار مجمع قرار می‌گیرد. ماده اضطراری باید دغدغه جهانی باشد تا در مجمع عمومی امکان رأی‌آوری داشته باشد که تحقق این امر مستلزم دیپلماسی فعال شورای اجرایی بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران با سایر مجالس همسو در اتحادیه است.

■ تنقیح قوانین مرتبط با عضویت جمهوری اسلامی ایران در اتحادیه بین‌المجالس جهانی

تاکنون دو قانون در خصوص اتحادیه بین‌المجالس جهانی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است که باید تنقیح و به‌روزرسانی آنها مورد توجه مجلس دوازدهم قرار گیرد.

جدول ۴. قوانین مرتبط با اتحادیه بین‌المجالس جهانی [۲۱]

عنوان قانون	توضیحات
قانون اساسنامه گروه پارلمانی جمهوری اسلامی ایران عضو اتحادیه بین‌المجالس	این قانون در ۱۴ ماده، ۴ تبصره و ۱۸ بند در بیستم تیرماه ۱۳۶۲ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.
قانون عضویت مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس	ماده واحده - به مجلس شورای اسلامی اجازه داده می‌شود به عضویت اتحادیه بین‌المجالس درآید. حق عضویت از بودجه مجلس شورای اسلامی قابل پرداخت خواهد بود. قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و پنجم آذرماه یک‌هزار و سیصد و شصت و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۹/۰۹/۲۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

۱۴-۵. توازن‌گرایی در فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی

متوازن‌سازی دیپلماسی رسمی و عمومی از ملزومات کارآمدسازی سیاست خارجی است. یکی از مهم‌ترین اضلاع دیپلماسی عمومی از طریق مذاکرات دیپلماتیک نمایندگان مجلس شورای اسلامی بروز و ظهور می‌یابد. در همین خصوص، همسو با ضرورت دیپلماسی پارلمانی نگاه به شرق و تعمیق روابط پارلمانی با نهادهایی همچون سازمان همکاری شانگهای، بریکس و کشورهای همسایه، بخشی از نگاه دیپلمات‌های پارلمانی جمهوری اسلامی ایران در راستای انزوای سیاست‌های سلطه‌گرایانه استکبار جهانی، لازم است به سمت ترمیم دیپلماسی مجامع گزینشی با کشورهای اروپایی و گسترش روابط پایدار با مجامع پارلمانی اتحادیه آفریقا معطوف شود. این اقدام به ارتقای توان چانه‌زنی نماینده دیپلمات‌های مجلس دوازدهم برای تحقق اهداف سیاست خارجی مندرج در قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز کمک می‌کند.

■ استفاده از ظرفیت دیپلماتیک بانوان نماینده انقلابی با رویکرد افزایش ارزش افزوده دیپلماسی پارلمانی نوعی تحوّل‌گرایی در نقش و مأموریت زنان در حوزه نمایندگی پارلمان محسوس است و به مرور برخی کشورها با تصویب یا ترمیم برخی قوانین، بستر مساعدی را برای حضور زنان در عرصه نمایندگی به وجود آورده‌اند. در نتیجه یکی از ملزومات کارآمدگرایی دیپلماسی مجامع پارلمانی، پرورش و اتخاذ بستر مناسب برای افزایش تعداد بانوان نماینده دیپلمات و حضور متناسب بانوان انقلابی در ترکیب گروه‌های دوستی و هیئت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی است. اهمیت این موضوع در مجامع پارلمانی همچون اتحادیه بین‌المجالس جهانی از اهمیت بالاتری برخوردار است.

۶. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در فرایند رأی‌گیری است. کشورهایی که از روابط متوازن و منسجم برخوردارند، می‌توانند در تصمیم‌های مهم بین‌المللی رأی یکدیگر را داشته باشند. این امر به اعتبارزدایی جنگ روایت‌ها و شناختی علیه جمهوری اسلامی ایران کمک کرده و قدرت نرم مجلس دوازدهم را در مجامع پارلمانی ارتقا می‌دهد. در جدول ۵ به مجموعه تدابیری در حوزه مجامع پارلمانی اشاره شده است که می‌تواند به خلق فرصت و ارتقای ارزش افزوده سیاست خارجی کمک کند.

یکی از پیشران‌های کنشگری فعال و هوشمندانه هیئت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی، دیپلماسی فعال مجامع پارلمانی متناسب با اهداف و اولویت‌های سیاست خارجی ایران در قانون برنامه هفتم پیشرفت است. در روابط نوین بین‌الملل، تمرکز مجالس قانونگذاری در حوزه «دیپلماسی نهادی» یا «دیپلماسی مجامع» روز به روز در حال افزایش است. یکی از مهم‌ترین فرصت‌های راهبردی تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای، تأثیرگذاری

جدول ۵. پیشنهاد توصیه سیاستی

ردیف	توصیه سیاستی	دستگاه متولی	دستگاه معین	ملاحظات
۱	ایجاد زیرساخت‌های لازم برای تقویت دیپلماسی مجامع پارلمانی هوشمند	مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	یکی از الزامات گذار از دیپلماسی پارلمانی سنتی به دیپلماسی پارلمانی هوشمند، ایجاد سامانه همیار شرح مذاکرات نمایندگان در مجامع پارلمانی است.
۲	برگزاری هفتمین اجلاس بین‌المللی حمایت از انتفاضه فلسطین	مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	در ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب مردم فلسطین، به موضوع دبیرخانه دائمی کنفرانس‌های بین‌المللی فلسطین تأکید شده است.
۳	رفع ناترازی بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای	مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	خلق ابتکار و نوآوری در تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای براساس اولویت‌های سیاست خارجی در قانون برنامه هفتم پیشرفت، پیوند راهبردی بین دیپلماسی پارلمانی دوجانبه با دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای را تقویت می‌کند.

ردیف	توصیه سیاستی	دستگاه متولی	دستگاه معین	ملاحظات
۴	تهیه «سند راهبرد مشارکت دیپلماسی مجامع پارلمانی» بین مجالس ایران، روسیه و چین	مجلس شورای اسلامی	وزارت امور خارجه	انسجام راهبردی بین مواضع سه کشور ایران، روسیه و چین در مجامع بین‌المللی، توان ایجابی و اثرگذاری مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی را افزایش می‌دهد.
۵	مهندسی چینش شورای اجرایی مجامع پارلمانی براساس الگوی نماینده کمیته دائمی	مجلس شورای اسلامی	-	این ابتکار، بخشی از رویکرد متوازن‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی است. حضور متناسب و منطقی قانونگذاران جوان در ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی.
۶	ابتکار عمل شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس قوه مقننه در ارائه مواد اضطراری	مجلس شورای اسلامی	-	خلق فرصت و ابتکار عمل شورای اجرایی اتحادیه بین‌المجالس در ارائه مواد اضطراری، نقش آفرینی مجلس دوازدهم در این اتحادیه را افزایش می‌دهد.
۷	مردمی‌سازی دیپلماسی مجامع پارلمانی	مجلس شورای اسلامی	-	تقویت کنشگری اندیشکده‌های حکمرانی استانی و فراکسیون‌های مجلس شورای اسلامی در چرخه ارزش افزوده دیپلماسی پارلمانی و بهره‌گیری از نظریات ارزشمند خانه خلاق و نوآوری، نقش مؤثری را برای ایجاد رابطه دوسویه و تقویت نظارت همگانی بر کارنامه و عملکرد دیپلماسی مجامع پارلمانی می‌کند.
۸	تهیه اساسنامه دائمی گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی	مجلس شورای اسلامی	-	گروه‌های دوستی، مهم‌ترین کنشگران دیپلماسی پارلمانی هستند، درحالی‌که هنوز اساسنامه دائمی نحوه فعالیت آنان به تصویب نرسیده و در قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی نیز اشاره‌ای به شرح وظایف آنان نشده است. تصویب اساسنامه دائمی، قوام و انسجام فعالیت دیپلماتیک مجلس دوازدهم در مجامع پارلمانی را ارتقا می‌دهد.

منابع و مأخذ

- [۱]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «پیش‌ران‌های دیپلماسی پارلمانی در تراز انقلاب اسلامی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی، تهران، شماره مسلسل ۱۸۴۰۴، ۱۴۰۱.
- [۲]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «مجامع پارلمانی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی. اجلاس رؤسای مجالس دنیا - اجلاس دبیران کل مجالس دنیا»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی، تهران، شماره مسلسل ۱۸۴۰۴، ۱۴۰۱.
- [۳]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «دیپلماسی مجامع پارلمانی (۱)». مجمع مجالس آسیایی و ابتکارات دیپلماتیک مجلس دوازدهم»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی، تهران، شماره مسلسل ۲۰۲۷۹، ۱۴۰۳.
- [۴]. معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، «قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب نوزدهم اردیبهشت ۱۳۶۹»، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، تهران، ۱۳۹۶.
- [۵]. معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، «قانون اصلاح قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب سال ۱۳۶۹ مصوب ۱۹ خرداد ۱۳۸۹»، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، تهران، ۱۳۸۹.
- [۶]. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «قانون اصلاح ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب ۱۳۶۹»، ۱۳۸۴.
- [۷]. معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، «قانون عضویت مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس مصوب ۲۸ آذر ۱۳۶۹»، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، تهران، ۱۳۶۹.
- [۸]. موسی‌زاده، رضا و بهنام خسروی، «بریکس و نهادسازی بین‌المللی»، فصلنامه سیاست خارجی، جلد ۴، ۱۳۹۴، صص. ۱۴۵ - ۱۱۱.
- [9]. Council of Europe, "Promoting Parliamentary Diplomacy", 14 09 2024. [Online]. Available: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17926&lang=en>, [Accessed 25 12 2024].
- [۱۰]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «پیش‌ران‌های دیپلماسی پارلمانی در تراز انقلاب اسلامی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی، تهران، شماره مسلسل ۱۸۴۰۴، ۱۴۰۱.
- [11]. Diplo. (2024), "Parliamentary Diplomacy", 27 10 2024. [Online]. Available: <https://www.diplomacy.edu/topics/parliamentary-diplomacy>. [Accessed 03 12 2024].

- [۱۲]. ملایی، اعظم و مجید کافی، «راهبردهای جمهوری اسلامی ایران برای مواجهه و بهره‌گیری از دیپلماسی هوش مصنوعی»، دو فصلنامه علمی دانش سیاسی، ش ۱۸، صص ۵۹۶ - ۵۶۳.
- [13]. F. B. a. S. T. Wuhs, "Parliament and Regionalism", in Handbook of Parliamentary Studies, London, Elgar Publication, 2020, p. 5.
- [۱۴]. قادری کنگاوری، روح‌الله، «جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران به روایت دیپلماسی و مذاکره؛ از دیپلماسی اجبار تا بازدارندگی اطلاعاتی»، نشریه علمی مطالعات راهبردی آمریکا، جلد ۴، ۱۴۰۲، صص. ۴۵ - ۸.
- [۱۵]. معاونت حقوقی ریاست جمهوری، «قانون اصلاح ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین مصوب نوزدهم اردیبهشت ۱۳۶۹»، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، تهران، ۱۳۸۴.
- [۱۶]. دلاورپورآقدم، مصطفی، پیشران‌های مدیریت جهادی قوه مقننه، تهران، کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰.
- [۱۷]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «دیپلماسی پارلمانی تراز انقلاب اسلامی ظرفیت‌ها و ابتکارات دیپلماتیک رئیس قوه مقننه و گروه‌های دوستی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات پارلمانی دفتر سیاسی، تهران، شماره مسلسل ۱۸۴۰۴، ۱۴۰۰.
- [18]. J. S. Tribune, "New Axis of Evil", 25 08 2024. [Online]. Available: <https://jstribune.com/negrea-how-to-defeat-the-new-axis-of-evil>. [Accessed 01 01 2024].
- [۱۹]. دلاورپورآقدم، مصطفی، کارآمدی و مجلس تراز انقلاب اسلامی، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲.
- [20]. "Parline, 08 12 2023. [Online]. Available: Global Data on National Parliaments", Available at: <https://data.ipu.org/parliament/DE/DE-LC01/data-on-women>. [Accessed 02 01 2025].
- [۲۱]. دلاورپورآقدم، مصطفی، «دیپلماسی پارلمانی (۳): اتحادیه بین‌المجالس جهانی و دیپلماسی مجلس شورای اسلامی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، شماره مسلسل ۱۸۱۸۹، ۱۴۰۱.

گزیده سیاستی

ریل‌گذاری نقشه راه چهار ساله دیپلماسی مجامع پارلمانی، سهمیه متناسب قانونگذاران جوان در ترکیب شورای اجرایی مجامع پارلمانی و تعیین شاخص‌های کیفی برای عضویت نمایندگان در شورای اجرایی مجامع پارلمانی، به ارتقای کارآمدی دیپلماسی مجامع پارلمانی کمک می‌کند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir